

ХУЛОСАИ

Шурои диссертатсионии 6D.KOA-048 дар назди
Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав

Парвандаи аттестатсионии №7

қарори шурои диссертатсионӣ аз 30.09.2023. Протоколи №7

Дар бораи Фурқати Сикандари Қаландар, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон додани дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ.

Диссертатсия дар мавзӯи «Методикаи таълими графикаи компютерӣ бо истифода аз амсиласозии математикӣ ҳангоми оmodасозии мутахассисони босалоҳият» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.08.01. – Назария ва методикаи фанҳои дақиқ (информатика) Шурои диссертатсионии 6D.KOA-048-и назди Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав (735140, шаҳри Бохтар, кӯчаи Айнӣ 67) ба ҳимоя қабул карда шуд.

Унвонҷӯ Фурқати Сикандари Қаландар 29-уми июли соли 1990 дар шаҳри Кулоб дар оилаи коргар таваллуд шудааст. Ӯ аз соли 2009 дар мактаби миёнаи №1-и шаҳри Кӯлоб ба номи Чкалов таҳсил намудааст. Соли 2013 Филиали Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон дар шаҳри Кӯлобро аз рӯи ихтисоси таъминоти барномавии техникаи ҳисоббарор ва системаҳои автоматӣ касб муҳандис-систематехник хатм намуда, худи ҳамон сол рухсатии яқсола барои таҳсил дар давлати Булғористон аз ҳисоби фонди Erasmus Mundus MARCO XXI равои карда шуд. Аз 10-уми октябри соли 2018 бо фармони №189-1/ҲШ ба ҳайси унвонҷӯи кафедраи технологияҳои барномасозӣ ва техникаи компютери Муассисаи давлатии таълимии «Донишкадаи технология ва менеҷменти инноватсионӣ дар шаҳри Кӯлоб» 13.00.08.01. – Назария ва методикаи фанҳои дақиқ (информатика) дар мавзӯи «Методикаи таълими графикаи компютерӣ бо истифода аз амсиласозии математикӣ ҳангоми оmodасозии мутахассисони босалоҳият» тибқи нақша ва мавзӯи тасдиқгардида ҳамчун унвонҷӯ фаъолият бурда, зери роҳбарии д.и.п., профессор Файзализода Баҳрулло Файзалӣ ба корҳои илмӣ тадқиқотӣ машғул гардидааст.

Фаъолияти кории худро аз соли 2019 ба сифати ассистенти кафедраи технологияҳои барномасозӣ ва техникаи компютери-и Донишкадаи технология ва менеҷменти инноватсионӣ дар шаҳри Кӯлоб оғоз намуда, фаъолияти омӯзгории худро давом дода истодааст.

Тақризи муассисаи пешбар. Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров» ба диссертатсияи Фурқати Сикандари Қаландар бо имзои раиси семинар, муовини ректор оид ба илм ва инноватсия, номзади илмҳои сиёсӣ, дотсент

Саидзода Диловар Абдулахад ва мудирӣ кафедраи методикаи таълими математика ва технологияи информатсионӣ, номзади илмҳои педагогӣ, дотсент Рачабова Саодат Джамоловна эксперти муқаддамотии муассиса номзади илмҳои педагогӣ, и.в. дотсенти кафедраи методикаи таълими математика ва технологияи информатсионӣ Абдулҳакимова Ҷанатоӣ Абдурауфова дар семинари васеӣ кафедра аз 7-уми сентябри соли 2023 протоколи №2 ва бо имзои ректори донишгоҳ доктори илмҳои таърих, профессор Усмонзода Аюб Исломи аз таърихи 8-уми сентябри соли 2023, тасдиқ шудааст. Мазмуни тақризи мусбат мебошад, дар он мубрамияти мавзӯ, моҳияти илмӣ-назариявӣ ва амалии он ва инчунин саҳми ҳуди муаллиф зикр гардидааст.

Баромад ва тақризи муқарризони расмӣ:

1. **Мирзоев Абдулазиз Рачабович**, доктори илмҳои педагогӣ, профессор, мудирӣ кафедраи барномасозӣ ва низомҳои зеҳнии Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ ва соҳибкорӣ Тоҷикистон.
2. **Восидов Шамсиддин Юсуфович**, номзади илмҳои педагогӣ, муаллими калони кафедраи мошинҳои ҳисоббарор, системаҳо ва шабакаҳои Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.

Баромад ва тақризи ба автореферат:

1. **Рачабов Тағоймурод** – доктори илмҳои педагогӣ, профессори кафедраи методикаи таълими ибтидоӣ Донишгоҳи давлатии омӯзгорӣ Тоҷикистон ба номи Садрӣдин Айнӣ. Тақризи мусбат.
2. **Назарзода Рустам Саидмурод** – номзади илмҳои педагогӣ, и.в. дотсенти кафедраи барномасозӣ ва муҳандисии компютери Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон. Тақризи мусбат.
3. **Қурбонова Умеда Талабовна** – номзади илмҳои педагогӣ, муаллими калони кафедраи илмҳои компютери Донишгоҳи давлатии Қӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ. Тақризи мусбат.
4. **Назаров Аҳтам Пулотович** – номзади илмҳои педагогӣ, и.в. дотсенти кафедраи технологияи информатсионӣ ва коммуникатсионӣ Донишгоҳи давлатии омӯзгорӣ Тоҷикистон ба номи Садрӣдин Айнӣ. Тақризи мусбат.
5. **Саидзода Исроил Маҳмад** – номзади илмҳои техникаӣ, дотсент, мудирӣ кафедраи информатикаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Тақризи мусбат.

6. **Азимова Назира Самадовна** – номзади илмҳои педагогӣ, и.в. дотсенти кафедраи фанҳои риёзӣ-табиатшиносии муосири Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон. Тақризи мусбат.

Таҳқиқоти диссертатсионӣ аз бахшҳои «Муқаддима», «Тавсифи умумии кор», ду боб, бахши «Хулосаҳо» бо зербахшҳои «Натиҷаҳои асосии илмии диссертатсия» ва «Тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳо», бахши «Охирсухан», бахши «Номгуӣи адабиёт» бо зербахшҳои «Феҳристи сарчашмаҳои истифодашуда» ва «Феҳристи интишороти илмии доктараби дарёфти дараҷаи илмӣ» ва инчунин бахши «Замимаҳо» иборат аст.

Феҳристи интишороти илмии доктараби дарёфти дараҷаи илмӣ

а) Дастурҳои таълимие, ки Донишкадаи технология ва менеҷменти инноватсионӣ шаҳри Кӯлоб тавсия ва ҷоп кардаанд:

[1-М]. *Сикандари, Ф. Қ.* Назарияи информатизатсияи омодамоии умумикасбии донишҷӯён: Дастури таълимӣ [Матн] / Ф.Қ. Сикандари – Душанбе, 2019. – 80с.

[2-М]. *Сикандари, Ф. Қ.* Бакалаврият ва магистратура: Дастури таълимӣ [Матн] / Ф.Қ. Сикандари – Душанбе, 2019. – 200с.

б) Мақолаҳои, ки дар нашрияҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷоп шудаанд:

[3-М]. *Файзализода Б. Ф.* Графикаи компютерӣ: тавсифи умумӣ ва хусусиятҳо [Текст] / Б.Ф. Файзализода, Ф.Қ. Сикандари // Паёми Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ. – 2022. - №2(27). – С. 102-109. – ISSN 2616-5260.

[4-М]. *Сикандари Ф. Қ.* Вижагиҳои омодамоии умумикасбии донишҷӯён [Матн] / Ф.Қ. Сикандари // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – 2019. – №3. – С. 192-194. – ISSN 2074-1847.

[5-М]. *Сикандари Ф. Қ.* Баъзе масъалаҳои информатизатсияи муассисаҳои таҳсилотӣ [Матн] / Ф.Қ. Сикандари // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – 2019. – № 4. – С. 248-251. – ISSN 2074-1847.

[6-М]. *Сикандари Ф. Қ.* Амсилаи омодамоии бакалаврҳо бо истифодаи ТИК [Матн] / Ф.Қ. Сикандари // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – 2019. – № 5. – С. 211-214. – ISSN 2074-1847.

[7-М]. *Сикандари Ф. Қ.* Истифодаи технологияи иттилоотию коммуникатсионӣ хангоми таълими донишҷӯён [Матн] / Ф.Қ. Сикандари // Паёми Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав. – 2021. – №1/3(89). – С. 157-162. – ISSN 2663-5534.

в) Мақолаҳои, ки дар дигар нашрияҳо ба таърифи расидаанд:

[8-М]. *Сикандари Ф. Қ.* Особенности компьютерной графики и её виды [Текст] / Ф.Қ. Сикандари // Вестник Кулябский государственный

университет имени Абуабдуллоха Рудаки. – 2019. – №5. – С. 48-53. – ISSN 2616-5260.

- [9-М]. Сикандари Ф. Қ. Тархрезии низоми таҳсилоти иттилоотӣ-коммуникатсионӣ дар заминаи курси «Графикаи компютерӣ» [Матн] / Ф.Қ. Сикандари // Маводи конференсияи илмӣ-методии ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «Татбиқи алгебра ва назарияи ададҳо дар ҳалли масъалаҳои муосир» бахшида ба «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф (солҳои 2020-2040)» ва 90-солагии таъсисёбии ДДОТ ба номи Садриддин Айнӣ ва таҷлили 30-солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Душанбе – 2020. – С. 223-225.
- [10-М]. Сикандари Ф. Қ. Особенности компьютерно-информационной обучающей системы [Текст] / Ф.Қ. Сикандари // XVIII Международной научно-технической конференции «Новые технологии в учебном процессе и производстве». – Рязань, МПРИ, 2020. – С. 127-130.
- [11-М]. Сикандари Ф. Қ. Вазъу ҳолати муосири иттилоотии равандҳои таҳсилоти мактабҳои олий [Матн] / Ф.Қ. Сикандари // Маводи конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «Самтҳои муосири татбиқи технологияҳои иттилоотӣ дар рақамикунӣ таҳсилот, илм ва истеҳсолоти саноатӣ». – Душанбе, 2021. – С. 44-48.
- [12-М]. Сикандари Ф. Қ. Тархрезии низоми таҳсилоти иттилоотӣ-коммуникатсионӣ дар заминаи курси «Графикаи компютерӣ» [Матн] / Ф.Қ. Сикандари // Маводи конференсияи илмӣ-методии ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «Муаммоҳои муосири математикаи татбиқӣ ва нақши он дар тавсеаи тафаккури техникаи ҷомеа». Хучанд – 2021. – С. 280-225.
- [13-М]. Сикандари Ф. Қ. Амсиласозии омодагии умумикасбии донишҷӯён бо истифодаи низоми компютерӣ-иттилоотии таълими соҳаи таҳсилот [Матн] / Ф.Қ. Сикандари // Маводи конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ бахшида ба эълонгардидани солҳои 2020-240 «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф» дар мавзӯи «Масъалаҳои мубрами илмҳои табиӣ, дақиқ, риёзӣ ва техникаи дар рушди саноати кишвар». – Бӯстон, 2022. – С. 255-259.
- [14-М]. Сикандари Ф. Қ. Особенности использования информационных и коммуникационных технологий в высших учебных заведениях Республики Таджикистан [Текст] / Ф.Қ. Сикандарӣ // IV Международной научно-практической конференции «информационные системы и коммуникативные технологии в современном образовательном процессе». – Пермь, 2020. – С. 143–145.
- [15-М]. Сикандари Ф. Қ. Вижагиҳои омодамоии мутахассисон дар

муассисаҳои мактабҳои олиии Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Ф.Қ. Сикандари // Маводи конференсияи илмӣ-амалии байналмиллалӣ дар мавзӯи «Таҳлили комплексӣ ва тадбиқҳои он» бахшида ба «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф», 75-солагии Корманди шоистаи Тоҷикистон, узви вобастаи АМИТ, д.и.ф.-м. Профессор И.Қ. Курбонов ва 70-солагии д.и.ф.-м. Профессор Ҷ.С. Сафаров. – Бохтар, 2022. – С. 391-394.

[16-M]. *Faizalizoda, B. F.* Innovative interpretation of vague properties and taskst internet technology [Text] / B.F. Faizalizoda, S.K. Furgat // Proceedings of the International University Scientific Forum «Practice Oriented Science: UAE – RUSSIA – INDIA». (July 9, 2022. UAE), 2022. – P. 68-72. – DOI 10.34660/INF.2022.17.64.009.

[17-M]. *Faizalizoda, B. F.* The main stages of organization and development of distance education in the world education system and the republic of Tajikistan [Text] / B.F. Faizalizoda, S.K. Furgat, Sh.H. Tilloev // International Science Conference «Science. Education. Practice». (April 8, 2023 Delhi, India), 2023. – P. 105-109. – DOI 10.34660/INF.2023.93.89.080.

Мубрамиш мавзӯи таҳқиқот. Таҳаввулоти маҷмӯӣ ва низомнок, ки имрӯзҳо дар ҷаҳони муосир сурат мегиранд, вобаста ба табдили ҷомеаи муосир мебошанд, ки дар он компютерикунонӣ ва иттилоотонӣ нақши калидӣ доранд. Воқеияти иҷтимоии нав зухур кардааст, ки онро, ба ақидаи ҷомеашиносон, метавон ҳамчун ҷомеаи иттилоотӣ баррасӣ ва арзёбӣ кард.

Ҷомеаи иттилоотӣ вобаста ба тағйирёбии ҷаҳонбинии одамон мебошад. Нақши меҳнати зеҳнӣю ақлонӣ афзоиш меёбад, одамон акнун нисбати захираҳои моддӣ иттилоотро бештар аз гузашта истифода мебаранд. Аҳамияти махсусро қобилияти инсон нисбати эҷодкорӣ ва созандагӣ касб мекунад. Рушди ҷомеаи иттилоотӣ дар оянда ба он оварда мерасонад, ки аксари аҳоли ба дарёфту дастрасӣ, ҳифзу нигоҳдошт ва коркарди иттилооти графикӣ манфиатдор мегарданд.

Вобаста ба ин талаботи воқеӣ, гузариш ба тарзу воситаҳои электронии интиқол ва ҳифзи иттилоот дар тамоми соҳаҳои фаъолияти инсонӣ (ихтирооту истеҳсолот, илм, таҳсилот) ба миён меояд, ки ин ҳама, дар навбати худ, раванди дарёфту дастрасӣ ва азхудкунии иттилоотро суръати нав мебахшад.

Асосгузори сулҳу Ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми худ ба Маҷлиси Олии Тоҷикистон таҳаввулоти ҷиддиро, ки дар ҷомеа рӯй медиҳанд, таъкид карда, чунин зикр намуда буд: «Оид ба тарбияи насли наврас сухан карда, набояд фаромӯш кард, ки онҳо бояд дар мактабҳои

таҳсил кунанд, ки бо таҷҳизотҳои муосир мучаҳҳаз, аз ҷумла, компютерҳо ва воситаҳои иттилоотиро дошта бошанд».

Яке аз масъалаҳои мубраме, ки аз ҳайати педагогии муассисаҳои таҳсилоти олии Ҷумҳурии Тоҷикистон вобастагии калон дорад, дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф», «Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2020», «Барномаи рушди фанҳои табиатшиносӣ, риёзӣю техникӣ барои солҳои 2010-2020», «Барномаи рушди инноватсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2011-2020», «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф дар солҳои 2020-2040» тарбия намудани мутахассисони касбӣ ва донандаи насли имрӯза, донандаи технологияҳои инноватсионӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии кишвар барои ҷомеаи муосири иттилоотӣ мебошад.

Дар «Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2020» ҳамчунин зарурати муосиргардонии тадриҷии маориф ва истифодаи технологияи иттилоотӣ зикр карда мешавад: «... Тағйири мазмуни таҳсилот: Муосиргардонии мазмуни таҳсилоти умумӣ дар асоси гузариш аз модели дониш ба модели салоҳиятноки таълим бо самтнокӣ ба:

- ташаккули ҷаҳонбинӣ, ки дар асоси тасаввуроти муосири илмӣ, усулҳои демократия ва ҷомеаи шаҳрвандӣ ба роҳ монда мешаванд;
- муосиргардонии мазмуни вориднамоии шаклҳои гуногуни дастрасӣ ба таҳсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ бо самтнокӣ ба талаботи бозорҳои маҳаллии меҳнат, дархостҳои оила ва созгории муваффақона ба бозорҳои меҳнати беруна. Таъмини дастрасӣ ба таҳсилоти босифат. Дар соҳаи таҳсилоти касбӣ: Истифодаи технологияҳои иттилоотӣ ва методҳои фосолавӣ барои афзоиши дастрасии барномаҳои таҳсилоти касбӣ...».

Меъёрҳои давлатии таҳсилоти қабулгаштаи таҳсилоти умумӣ самтҳои чунин тағйироту таҳаввулотро муайян кардаанд. Дар асоси заминаи чунин меъёрҳо (стандартҳо) бархурди низомнокӣ-фаъолмандӣ нуҳуфтааст, ки тақвияти таълими зеҳнии муҳассилинро таъмин мекунад.

Дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ талабот ба эҷоди низомҳои иттилоотӣ-технологии таълим (НИТТ) тавассути вазифаҳои иттилоотикунони таҳсилот муайян мегарданд. Имрӯз дар муассисаҳои таҳсилоти касбӣ тавачҷуҳи бештар ба донишҳои назариявии донишҷӯён оид ба фанҳои умумикасбӣ зоҳир карда мешавад, ки дар маърузаҳо ва аз шабакаи интернет дастрас мегарданд ва ин ҳама нисбат ба ташаккули малакаҳои амалӣ фарқ карда меистанд ва маҳз онҳо барои хатмкунандагони муассисаҳои таҳсилоти касбӣ заруранд.

Омузиши графикаи компютерӣ яке аз самтҳои муҳимтарин буда, ба истифодаи компютери фардӣ рабт дорад ва имрӯз ҳамчун ҷузъи муҳимми таълим баррасӣ мешавад. Муваффақиятҳои соҳаи ТИК ҳалли масъалаҳои тайёр кардани мутахассиси самти техникӣ дар тарроҳии тасвирҳои графикӣ: нақшаҳо, диаграммаҳо, расмҳо, эскизҳо, рӯнамоҳо, аниматсияҳо, ҷаҳони виртуалӣ ва ғайраро тақозо менамояд. Тайёрии касбии мутахассисони оянда дар соҳаи амсиласозии компютерӣ ва графикаҳои компютерӣ бояд ба таълими мутахассиси дар бозори меҳнат рақобатпазир, дар шароити афзоиши суръати иттилоотикунонии маориф, фароҳам овардани фазои ягонаи иттилоотӣ ва ташаккули салоҳиятҳои касбии дахлдор дар заминаи рушди мамлакат, маҳсулоти зеҳнӣ ва ҳалли босуръати мушкилот дар соҳаи ТИК нигаронида шавад.

Ҳадафи асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ аз пешкаш намудани тарзҳои самараноки ташаккул ва такмилдиҳии ҷаҳолнокии донишҷӯён ҳангоми азхудкунии мавзӯҳои дарсӣ, бо истифода аз амсиласозии компютерӣ ва графикаи компютерӣ, ки он бевосита ба масъалаи муносибати босалоҳият ба таълим рабт дошта, аз мубрамияти мавзуи таҳқиқот шаҳодат медиҳад.

Мафҳумҳои асосии таҳқиқот:

Графикаи компютерӣ соҳаи донишҳои илмӣ мебошад, ки технологияҳои (асбобҳо, усулҳо) барои сохтани тасвирҳои компютериҳои дорои табиати гуногун (растрӣ, вектори дученака, вектори сеченака, фракталӣ ва ғ.)-ро дар бар мегирад.

Методологияи таълими графикаи компютерӣ маҷмуи донишҳои фармоишӣ оид ба принципҳо, мундариҷа, усулҳо, воситаҳо ва шаклҳои ташкили раванди таълим дар графикаи компютерӣ мебошад.

Амсилаи методикаи таълими графикаи компютерӣ маҷмуи он ҷузъҳои мебошад, ки сатҳҳои методологияи таълим, робитаи онҳо, принципҳо, усулҳо, воситаҳо ва шаклҳои ташкили таълимро тавсиф мекунад.

Дараҷаи таҳқиқи мавзуи илмӣ. Манфиати ҷомеа ва корфарморо дар бозори меҳнат айни замон мутахассисе ифода мекунад, ки дорои салоҳиятҳои универсалӣ ва касбӣ буда, ба сатҳи рушди технологияҳои муосир дар соҳаи графикаи компютерӣ ва амсиласозии компютерӣ мувофиқат мекунад. Дар педагогика ва психология таъриф ва таркиби мафҳумҳо (салоҳият ва салоҳиятнокӣ) дар асарҳои олимони М. Лутфуллоев, Ф.Шарифзода, И.Х. Каримова, Ф.С. Комилиён, А.Э. Сатторов, М. Нугмонов, Б.Ф. Файзализода, А.М. Мирзоев ва дигарон баррасӣ шудаанд.

Дар як қатор таҳқиқотҳо тайёр кардани мутахассис оид ба графикаи компютерӣ аз нуқтаи назари ташаккули салоҳиятҳои дахлдори графикӣ ва тарҳрезӣ баррасӣ мешавад. Масъалаи мазкур дар таълифоти муҳаққиқон:

Е.С. Полат «Технологияҳои нави педагогӣ ва иттилоотӣ дар системаи таълим» (1999), И.В. Роберт «Назария ва методологияи иттилоотонии таҳсилот (чанбаҳои психологӣ, педагогӣ ва технологӣ)» (2014), М.М. Абдуразақов «Беҳтар кардани мундариҷаи таълими омӯзгори ояндаи информатика дар заминаи иттилоотонии таҳсилот» (2007), О.А. Козлов «Омӯзиш ва фаъолияти касбии муаллимони информатика (равиши салоҳиятнок)» (2011), Ф.С. Комилиён «Технологияҳои иттилоотӣ дар таҳсилоти Ҷумҳурии Тоҷикистон» (2012), Б.Ф. Файзализода «Асосҳои педагогии таҳхис ва арзёбии натиҷаҳои салоҳиятнокии таълими технологияи иттилоотӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ» (2020) ва дигарон инъикос ёфтаанд.

Вобаста ба истифода ва татбиқи технологияҳои иттилоотӣ дар ҷараёни таълим муҳаққиқон С.А. Бородачев «Чанбаҳои методи тарроҳии системаҳои таълими компютерӣ дар муҳити электрони донишгоҳи омӯзгорӣ» (2006), Ф.С. Комилиён «Технологияҳои иттилоотӣ дар таҳсилоти олии Ҷумҳурии Тоҷикистон» (2012), А.Ю. Курин «Истифодаи технологияҳои иттилоотӣ дар кори иҷтимоӣ-дарсӣ» (2006), Т.А. Матвеева «Ташаккули салоҳияти касбии донишҷӯёни донишгоҳи техникӣ дар заминаи иттилоотонии таҳсилот» (2008), А.П. Назаров «Асосҳои методи барномасозӣ ва арзёбии салоҳияти хонандагон аз математика ва информатика дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ» (2020), З.Ф. Раҳмонзода «Татбиқи технологияҳои иттилоотӣ дар зинаи таҳсилоти олии, асосҳои назариявии идоракунии сифати хизматрасониҳои таълим» (2012, 2014) ва дигарон саҳми муайян гузоштаанд.

Масъалаи истифода ва татбиқи технологияҳои шабакавӣ, фосилавӣ ва чандрасонаӣ дар таълим дар осори олимони Р.Н. Абалуев «Технологияҳои интернетӣ дар соҳаи таълим» (2002), Е.В. Бурмистрова «Методология ва технологияи кори омӯзгори иҷтимоӣ» (2020), И.Ю. Горохова «Омодасозии омӯзгорони коллеҷи техникӣ барои истифодаи ТИК дар раванди таълим» (2006), Е.В. Клименно «Дар бораи мушкилоти ҷорӣ намудани ТИК дар соҳаи маориф» (2013), А.А. Кузнетсова «Асосҳои корҳои илмии донишҷӯён» (2016), Г.В. Можаяев «Таълими методи барномаҳои таълимӣ дар асоси технологияҳои иттилоотӣ» (2003), Е.В. Якушина «Таълими методикаи кор бо манбаъҳои иттилоотӣ дар асоси модели ҳозираи Интернет» (2002) ва дигарон мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст. Чанбаҳои алоҳидаи масъалаҳои педагогии иттилоотонӣ ва ҷустуҷӯӣ дар корҳои Х.М. Аҳмедов «Роҳҳои нави татбиқи ТИК дар ҷараёни таълим аз тарафи олимони тоҷик» (2015), И.Л. Қосимов «Сифати таълим ва вобастагии он аз ҷадвали дарс, амсилаи математикии раванди даъват ба дарс» (2017), А.Р. Мирзоев «Оид ба масъалаи самаранокии дастгирии дидактикии раванди таълим дар асоси ТИК» (2014), З.Ф.

Раҳмонзода «Истифодаи системаҳои автоматиконидашудаи идоракуни барои муассисаҳои таълимӣ» (2017), Б.Ф. Файзализода «Асосноккунии назариявии ташкили методии таҳсили фосолавӣ дар шароити муосири оmodасозии мутахассисони босалоҳият дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Тоҷикистон» (2021), Ф.Ф. Шарипов «Хусусиятҳои педагогии ташаккули фарҳанги иттилоотии донишҷӯён ҳангоми омӯзиши курси информатика» (2008) ва дигарон таҳқиқ шудаанд.

Қонуниятҳо ва принципҳои дидактикии умумӣ дар асарҳои В.В. Краевский «Асосҳои омӯзиш. Дидактика ва методология» (2007), И.Я. Лернер «Асосҳои дидактикии методикаи таълим» (1981), Ҷ.Ш. Шарифзода «Асосҳои дидактикии ташаккули малакаҳои мустақили меҳнати донишҷӯён дар раванди таълим» (1997) ва дигарон мавриди таҳқиқ қарор гирифтаанд. Назарияи муносибати босалоҳият ба таълим бошад, дар таҳқиқоти И.А. Зимняя «Салоҳиятҳои асосӣ ҳамчун заминаи самараноки ҳадафмандонаи муносибати салоҳиятдор дар соҳаи таълим» (2004), Е.Я. Коган «Усули салоҳиятноки ва сифати нави таълим» (2001), К.К. Колин «Рушди инноватсионӣ дар ҷомеаи иттилоотӣ ва сифати таълим» (2009), О.Е. Лебедев «Усули салоҳият дар таълим» (2004), Е.А. Ленская «Равиши салоҳиятнок дар таълим ва бозомӯзии омӯзгорон ва ташаккули онҳо» (2004), М. Нугмонов, Ш. Восидов «Асосҳои методии моделсозии математикии масъалаҳои таълимӣ воситаи инкишофи малака ва маҳорати касбии донишҷӯёни ихтисоси математика дар мактабҳои олии» (2020), Ш.Ш. Туев «Ташаккули салоҳиятнокии омӯзгори фанни информатика» (2017), В.В. Сериков «Амсилаи салоҳият: аз идея то барномаи таълимӣ» (2003), Б.Ф. Файзализода «Самаранокии татбиқи дастгирии дидактикӣ дар асоси ТИК дар раванди таълим» (2019), «Амсиласозии компютерӣ» (2022) ва дигарон баррасӣ шудаанд.

Концепсияи коркард ва татбиқи низомҳои муосири методии таълим бошад, аз тарафи муҳаққиқон В.П. Беспалко «Ҷузъҳои технологияи педагогӣ» (1989), В.И. Кузмина «Проблемаҳои актуалии тайёрии касбӣ ва педагогии омӯзгорон» (1982), А.П. Назаров «Методикаи таълими информатика» (2006), В.М. Монахов «Фаъолиятҳои муосир ва ояндаи касбии омӯзгори фанни информатика» (2016) ва дигарон мавриди пажӯҳиш қарор гирифтаанд.

Таҳлили ҳамачонибаи ҳолати методикаи таълими графикаи компютерӣ вобаста ба амсиласозии компютерӣ ба донишҷӯёни донишгоҳҳо, инчунин тадқиқоти муосир дар ин самт имкон дод, ки як қатор зиддиятҳо муайян карда шаванд:

- *дар сатҳи иҷтимоию педагогӣ* – байни талаботи афзояндаи ҷомеа ба мутахассисоне, ки ба талаботи ҷомеа мувофиқ мебошанд ва талаботи бозори меҳнат, ки сатҳи дурусти самаранокӣ ва рақобатпазирии мутахассисони ояндаро таъмин менамояд, таҳияи нокифояи масъалаҳои методикаи таълими графикаи компютерӣ ба донишҷӯён;
- *дар сатҳи дараҷаи илмӣ-назариявӣ* – байни лаҳзаҳои ҳозираи муносибатҳои илмӣ ба ташкил ва усулҳои таълими графикаи компютерӣ ба донишҷӯён ва зарурати ҷустуҷӯи равишҳои илмӣ-методие, ки ба омодагии касбии мутахассисон нигаронида шудаанд, бо истифода аз қобилияти ТИК фаъолияти эҷодиро ба назар мегирад ва афзалиятҳои инфиродии донишҷӯ;
- *дар сатҳи илмӣ-методӣ* – дар байни зарурати эҷоди дастурҳои таълимӣ ва тавсияҳои методии ташкили раванди омӯхтани графикаи компютерӣ ва нокифояи инкишоф ёфтани тавсияҳои илмию амалӣ дар ин соҳа.

Навгониҳои илми таҳқиқот:

1. Методикаи амсиласозии компютерӣ дар таълими графикаи компютерӣ ба донишҷӯёни МТОК, ки барои баланд бардоштани самаранокии дастовардҳои таълимӣ мусоидат намуда, омодагии мутахассиси ояндаро ба риояи талаботи муосири бозори меҳнат дар сатҳҳои ҳавасмандкунӣ-мақсаднок, аксиологӣ, фаъолият-просессуалӣ, рефлексивӣ-баҳодихӣ таъмин мекунад, таҳия ва пешниҳод шудааст.
2. Маҷмуи шартҳои педагогии татбиқи методикаи амсиласозии компютерӣ дар таълими графикаи компютерӣ ба донишҷӯёни МТОК -и равишҳои салоҳият нигаронидашуда ва принципҳои дидактикӣ: аёнӣ, илмӣ ва фардият асосёфта фароҳам оварда шуд.
3. Амсилаи таълимии сохторӣ-мазмунӣ омодамоии умумикасбии донишҷӯёни зинаи бакалавриат бо истифодаи НИКТ коркард шуд.
4. Тарҳрезӣ ва татбиқи муқоваи электронии НИКТ дар дараҷаи барномавӣ-дастгоҳӣ ва мутобиқати он нисбати истифодаи курси «Графикаи компютерӣ» сурат гирифт;
5. Таъмини омодагии омӯзгорон нисбати истифодаи НИКТ дар раванди омодамоии умумикасбии донишҷӯёни зинаи бакалавриат аз ҳисоби гирифтани таълим дар курсҳои кӯтоҳмуддати такмили тахассус;
6. Мавҷудияти таъминоти методӣ барои омӯзгорон ва донишҷӯён оид ба истифодаи НИКТ дар раванди таҳсилоти;
7. Комплекси таълимию методии фанни «Амсиласозии компютерӣ ва графикаи компютерӣ» барои ихтисосҳои равияи 1-40010202, 1-400102, 1-400101 ва 1-74060501.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот:

- дар давоми тадқиқот мафҳуми «графикаи компютерӣ», «методикаи таълими графикаи компютерӣ» ва «методикаи амсиласозии таълим» аниқ ва мушаххас карда шуд;
- методикаи амсиласозии таълими графикаи компютерӣ ба донишҷӯёни МТОК таҳия карда шуд;
- усулҳо, воситаҳо, шаклҳо ва маҷмуи шартҳои педагогии асосноки он ба амалӣ гардондани бозёфтҳои он ва тавсияҳо ба беҳтар намудани протсессии таълими графикаи компютерӣ ба донишҷӯёни МТОК нигаронида шудаанд.

Таъмини таълимӣ ва методӣ аз ҷанми «графикаи компютерӣ ва амсиласозии компютерӣ», дастурҳои методӣ барои донишҷӯёни шуъбаи рӯзона ва фосилавӣ, модулҳо барои сатҳи асосӣ ва олии таҳсилот, вариантҳои супоришҳои назоратӣ, семинар, системаи рейтингии баҳодихии кори донишҷӯён, дастури методӣ оид ба ташкили намоиши рӯнамои ҷамъбасти донишҷӯён дар доираи рӯзҳои илмии донишҷӯён, озмунҳои солони донишҷӯёни МТОК оид ба технологияи иттилоотиро метавон анҷом дод.

Маҷмуи меъёрҳо ва нишондодҳои натиҷанокии омодамоии умумикасбии донишҷӯёни зинаи бакалавриат бо истифодаи НИКТ муайян карда шудааст, ки бар асоси таҷзиҳои дастовардҳои инфиродии таҳсилоти онҳо ва фарогирандаи меъёрҳои ангежавӣ-арзёбӣ, когнитивӣ ва технологияи онҳо сурат гирифта, имкон медиҳанд дар санҷидашавандагон дараҷаи муташаккилияти донишҳо ва малакаҳои умумикасбӣ арзёбӣ гарданд ва тасаввуроти пурра ва васеъгардонандаи назариявӣ дар соҳаи назорати педагогӣ касб карда шавад.

- дар раванди таълими Донишкадаи технология ва менеҷменти инноватсионии шаҳри Кӯлоб ҷараёни омодамоии умумикасбии донишҷӯёни зинаи бакалавриат бо истифодаи НИКТ сурат гирифтааст;
- нақшаи коркардшудаи НИКТ дар натиҷаи ҷомеиятии он метавонад дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ барои дигар ҷанҳои силсилаи умумикасбӣ истифода гардад;
- НИКТ ва дастури таълимӣ-методӣ оид ба кор бо он метавонанд дар раванди омодамоии умумикасбии донишҷӯён ва муҳассилин дар муассисаҳои таҳсилоти касбии дараҷа ва зинаҳои гуногун истифода гарданд.

Тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои диссертатсия. Аз рӯйи натиҷаҳои диссертатсионӣ дар конферонсҳои илмӣ ва илмию методии байналмилалӣ, ҷумҳуриявӣ, дохилидонишгоҳӣ ва семинарҳои илмии назди кафедраҳои

донишгоҳҳои гуногуни ҷумҳурии маърузаҳои илмӣ ироа гардида, мавриди муҳокимаи мутахассисони соҳа қарор дода шудаанд, аз ҷумла: «Технологияҳои нав дар раванди таълим ва истеҳсолот» (Рязан, 2020), «Самтҳои муосири татбиқи технологияҳои иттилоотӣ дар рақамикунонии таҳсилот, илм ва истеҳсолоти саноатӣ» (Душанбе, 2021), «Муаммоҳои муосири математикаи татбиқӣ ва нақши он дар тавсеаи тафаккури техникаи ҷомеа» (Хуҷанд, 2021), «Беҳтарин омӯзгори ҷавон-2021» (Нур-Султон, 2021), «Таҳлили комплексӣ ва татбиқҳои он» (Бохтар, 2022), «Мушкилот ва саҳми фанҳои табиатшиносию риёзӣ дар пешрафти илми тиб» дар доираи барномаи давлатии - «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ (солҳои 2020-2040)», (Душанбе, 2022), «Practice Oriented Science: UAE – RUSSIA – INDIA», (Uae – Russia – India, 2023), «Science. Education. Practice». (Delhi, India, 2023) ва ғайра намунае чанд аз маҳфилҳои илмӣ баргузоршуда мебошанд.

Интишорот аз рӯйи мавзӯи диссертатсия. Натиҷаҳои таҳқиқот дар 17 интишороти муаллиф инъикос ёфтаанд, ки аз онҳо 2-тояшро монографияҳо, васоит ва дастурҳои таълимию методии аз ҷониби Шӯрои илмӣ-методии Донишкадаи технология ва менеҷменти инноватсионӣ дар шаҳри Кӯлоб тавсияшуда, 5-тояшро мақолаҳои илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти ҶТ банаширрасида, аз ҷумла 3-тояш дар алоҳидагӣ ва 10-тои боқимондашро мақолаҳои дар дигар нашрияҳо бачопрасида, аз ҷумла дар нашрияҳои шомили пойгоҳи китобхонаи илмӣ электронии eLIBRARY.ru, маводи конференсияҳои илмӣ байналмилалӣ (РИНЦ) ва ҷумҳуриявӣ ташкил додаанд.

Соҳтор ва ҳаҷми диссертатсия. Таҳқиқоти диссертатсионӣ аз бахшҳои «Муқаддима», «Тавсифи умумии кор», ду боб, бахши «Хулосаҳо» бо зербахшҳои «Натиҷаҳои асосии илмӣ диссертатсия» ва «Тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳо», бахши «Номгӯи адабиёт» бо зербахшҳои «Феҳристи сарчашмаҳои истифодашуда» ва «Феҳристи интишороти илмӣ докталаби дарёфти дараҷаи илмӣ» ва инчунин бахши «Замимаҳо» иборат аст.

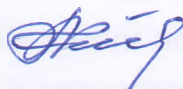
Ҳаҷми умумии диссертатсия аз 214 саҳифаи матни компютери бо ёрии протсессори матнии Microsoft Word ҳарфчиншуда иборат буда, 48 расму диаграмма ва 18 ҷадвалро дар бар гирифтааст. Рақамгузори расму ҷадвалҳо барои ҳар ду боби диссертатсия умумӣ мебошад. Рӯйхати адабиёт фарогири 230 номгӯй мебошад.

Диссертатсияи Фурқати Сикандари Қаландар талаботи муқаррарнамудаи бандҳои «Гартиби додани дараҷа ва унвонҳои илмӣ» нисбати диссертатсияҳо барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илм мебошад.

Шурои диссертационӣ дар чаласаи худ (30.09.2023, протоколи №7), дар бораи ба Фурқати Сикандари Қаландар додани дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ қарор қабул кард.

Дар овоздиҳии ҷиҳзони шурои диссертационӣ иборат аз 15 нафар, иштирок доштанд 13 нафар, аз ҷумла 4 нафар доктори илм, ки ба ҳайси шуро дохил мешаванду дар чаласа иштирок доштанд, чунин овоз доданд: тарафдор – 13 нафар, зид – нест, бюлетенҳои беэътибор – нест.

Раиси шурои диссертационӣ

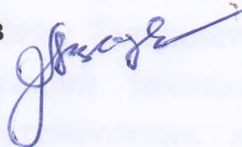
Сатторов А.Э.

Котиби илмии шурои
диссертационӣ

Ойматова Х.Х.

Сардори шӯъбаи кадрҳои
ДДБ ба номи Носири Хусрав

Шукурзод Ҷ.А.